

OFERTA ELECTORALĂ DE MEDIU

Analiza programelor electorale pentru alegerile parlamentare

octombrie 2008

**Lavinia Andrei
Adrian Bădilă
Eliza Teodorescu
Irina Velicu
Roxana Damian
Petronela Antip**

Introducere

Capitolul trei al Raportului de Cercetare privind protecția mediului în România realizat de TERRA Mileniul III și Asociația ALMA-RO în cadrul proiectului „Gândește Politici Verzi” se referă la oferta electorală 2008 în domeniul protecției mediului din România. Raportul are ca scop fundamentarea unor recomandări de politici publice „verzi”.

Și înainte de alegerile din 2004, TERRA Mileniul III a analizat componenta de mediu a ofertelor electorale ale partidelor înscrise în cursa electorală, în cadrul proiectului „*Cu cine votăm pentru un mediu curat și o dezvoltare durabilă?*”. La acea dată, un număr de 12 partide au participat la proiect, prin transmiterea măsurilor prevăzute în programele lor de guvernare (6 partide pentru alegerile locale și 6 pentru cele generale). De aceea, ne-am gândit că este util să facem atât o analiză a ofertelor politice ale partidelor, cât și o scurtă analiză comparativă cu promisiunile anului 2004, cu scopul de a constata progresele făcute în acest interval de timp. Progresele pot avea mai multe cauze, având în vedere schimbarea statutului României din țară candidată la UE în țară membră, dar și o mai bună înțelegere a abordării politicilor publice din perspectiva protecției mediului.

În perioada iunie-septembrie 2008 echipa de proiect a început contactarea reprezentanților partidelor. Nu a fost ușor să găsim persoane de contact specializate în domeniul protecției mediului în cadrul partidelor candidate, cu trei excepții: UDMR (dl. Ministru Attila Korodi, care a răspuns primul apelului nostru), PER (Președinte Consiliul Național, dl. Octavian Ciobotă) și PD-L (dna. Sulfina Barbu, Coordonator Comisie Protecția Mediului). Următoarele partide nu au răspuns solicitării noastre: Alianța PSD-PC, PNL, PV¹, PRM, PNT-CD, PNG-CD, PIN. Platformele Alianței PSD-PC, PNL și PNG-CD referitoare la protecția mediului au fost accesate prin intermediul paginilor web ale partidelor. Programele PRM, PNT-CD și PIN nu au fost identificate pe Internet până la publicarea acestui raport, iar solicitările noastre scrise nu au primit răspuns.

Prezentăm mai jos câteva observații generale, legate de accesul la programele electorale, de conținutul acestora și de schimbările apărute în abordarea protecției mediului de către partide față de anul electoral 2004.

A. Observații procedurale

1. Accesul la programele de mediu ale partidelor a fost anevoios - timp de 3 luni echipa de proiect a încercat să ia legătura cu reprezentanții de partid telefonic sau prin e-mail. Desigur, am apreciat răspunsurile prompte ale UDMR, PD-L și PER, dar și inițiativa laudabilă de a avea o dezbatere publică privind programul pe protecția mediului în cazul PD-L. Reperarea responsabililor de mediu ai partidelor sau a unor persoane de contact a fost imposibilă în cazul: Alianța PSD-PC, PRM, PNG-CD, PNT-CD, PV, PIN, astfel încât am fost nevoiți să apelăm direct la persoanele cunoscute pentru preocupările în domeniul protecției mediului din unele partide.
2. Majoritatea partidelor nu au pus la dispoziția echipei de proiect informații referitoare la programul de mediu, persoana responsabilă sau departamentul care abordează subiectul „protecția mediului” în cadrul partidului.
3. Inexistența sau necomunicarea programelor de mediu în cazul unor partide reflectă atât lipsa de preocupare și expertiză în domeniu, cât și lipsa de profesionalism.

B. Observații privind programele de guvernare

1. Se observă că programele de mediu ale partidelor reiterează, în general, directivele europene care sunt oricum obligatoriu de implementat. Se fac însă puține referiri la instrumente și măsuri ce ar ajuta la implementarea acestora.

---

¹În ceea ce privește platformele partidelor PER și PV vom folosi materialele publicate anterior creării alianței dintre aceste două partide, luând în considerare și faptul că nu a fost redactat, din cunoștințele noastre, un material comun.

2. Inițial am dorit să analizăm strict componenta de mediu a programelor electorale, însă am extins ulterior analiza la întregul text al programelor, întrucât multe din măsurile relevante pentru mediu se regăseau doar în alte capitole ale programelor de guvernare și nu erau menționate deloc la capitolul privind mediul (de exemplu, subiectul privind promovarea energiei regenerabile, deși esențial pentru mediu, apare doar la capitolul energie și nu și la capitolul mediu). Acest fapt, împreună cu unele ambiguități în folosirea unor termeni (cum ar fi de exemplu „surse neconvenționale de energie” sau „control strict al OMG-urilor”), lasă loc de interpretare. Totuși, considerăm că înțelegerea aspectului trans-sectorial al protecției mediului este un progres.
3. În unele cazuri am descoperit că prevederi în cadrul unui capitol de guvernare contrazic alte prevederi din alt capitol, motiv pentru care credem că nu există comunicare eficientă între departamentele/persoanele specializate ale aceluiași partid. Astfel, nu putem fi siguri că există un mesaj unitar.
4. Există o serie de probleme legate de punerea în practică și realismul programelor de guvernare, prin urmare de credibilitatea lor. În această cercetare am pornit de la premisa că propunerile și programele partidelor sunt construite în așa fel încât să fie realizabile într-un mandat de patru ani, bazându-se pe surse de finanțare reale. Conținutul programelor ne-a determinat să abandonăm această ipoteză, din mai multe considerente:
  - a. Majoritatea costurilor de mediu asociate aspectelor menționate în programele electorale sunt foarte ridicate și majoritatea programelor nu indică sursele din care se pot finanța acțiunile propuse. Aceasta în contextul în care, conform unei evaluări a Ministerului Mediului (a se vedea POS Mediu, pagina 43), „necesarul investițional în vederea conformării cu legislația europeană de mediu în 2018 (an care coincide cu ultima perioadă de tranziție acordată României) la aproximativ 29 miliarde Euro, din care cca. 18 miliarde Euro reprezintă necesarul pentru următorii 7 ani (n.r. perioada 2007-2013)”. Prin Programul Operațional Sectorial Mediu sunt oferite României 4,5 miliarde de Euro, fonduri relativ reduse fiind disponibile și prin POS Creșterea Competitivității Economice și prin Programul Operațional Regional. Prin urmare este evident că este nevoie de mai multe miliarde de euro în plus față de fondurile disponibile, și nicăieri nu se menționează de unde vor fi furnizate acestea. Nu este clar, prin urmare, cum vor fi finanțate acțiunile prevăzute de programele electorale, unele dintre ele fiind foarte costisitoare (de exemplu, un partid își propune realizarea colectării selective a deșeurilor în toate orașele cu peste 5000 de locuitori).
  - b. În contextul unor resurse financiare limitate, este de neînțeles de ce în programele partidelor nu sunt introduse măsuri relativ ieftine, dar foarte eficiente, cum ar fi încurajarea utilizării bicicletei pentru reducerea poluării urbane sau îmbunătățirea transportului public.
  - c. Considerăm că patru ani de guvernare nu sunt de ajuns pentru implementarea unei părți a propunerilor partidelor (performanțele guvernelor precedente au demonstrat acest lucru), de exemplu realizarea a peste 2000 de km de autostrăzi, ținând cont de aspectele operaționale și de costurile implicate. Credem că o bună parte a propunerilor partidelor ar fi putut fi introduse în programe care să acopere o perioadă mai lungă de timp, fiind menționat ce se poate realmente implementa în următorul mandat.
  - d. Am identificat propuneri imposibil de realizat, de exemplu „Clădirea Parlamentului – clădire zero emisii” (în condițiile în care atât proiectarea cât și construcția acesteia nu a fost gândită din această perspectivă), împădurirea a 1.000.000 de hectare de teren (ceea ce ar însemna că în fiecare zi a celor patru ani de guvernare ar trebui plantate aproximativ 685 de hectare) sau finalizarea Unităților 3 și 4 ale Centralei de la Cernavodă până în 2012.
5. Forma de prezentare a programelor electorale nu este întotdeauna potrivită pentru analiza lor de către public sau de către organizațiile de experți. Unele partide au programe electorale foarte lungi, ceea ce face aproape imposibilă consultarea lor de către cetățeni. Alte programe își prezintă propunerile într-o formă sintetică, dar omit să facă o prezentare consistentă pentru a construi credibilitatea programului respectiv. Ca formulă de prezentare, considerăm că o abordare corectă și transparentă ar include existența unui program electoral extins, care să explice propunerile unui partid în detaliu, însoțit de o formă succintă care să prezinte cetățenilor principalele direcții și

priorități și măsurile aferente acestora. Nici unul dintre partide nu a optat pentru o astfel de formă de prezentare.

C. Observații privind schimbările apărute comparativ cu anul electoral 2004

1. În general, în 2008, spre deosebire de anul electoral 2004, partidele au înțeles mai bine necesitatea includerii protecției mediului în programul de guvernare și a promovării unor măsuri concrete în acest sens.
2. Păstrarea unității și echilibrului ecosistemelor și asigurarea dezvoltării durabile a comunității reprezintă interesul fundamental al Uniunii Europene. În anul electoral 2004 conceptul dezvoltare durabilă era confuz și foarte puțin abordat, pe când în 2008 menționarea conceptului este mai largă.
3. Tema schimbărilor climatice apare mai des în 2008 decât în anul 2004. De exemplu, în 2004, cu excepția unui singur caz, partidele nu făceau nici o corelație între dezastrele naturale și schimbările climatice. În 2008 observăm un progres din partea partidelor în conștientizarea relației de condiționare între schimbările climatice și dezastre/inundații.
4. Spre deosebire de anul 2004, când doar 4 din 10 partide² includeau printre obiectivele electorale și discuțiile asupra energiei, în 2008 majoritatea partidelor fac acest lucru. Tot comparativ cu 2004, când exista doar o tendință generalizată de a trata problema surselor energetice, în 2008 se acordă o importanță mai mare surselor regenerabile de energie, pentru limitarea folosirii de combustibili fosili și pentru înlocuirea acestora cu energie „curată” (eoliană, solară, geotermală, hidro, biomasă etc.).
5. Deși transportul durabil a fost și rămâne o problemă presantă pentru orașele României, acest subiect nu a fost abordat în 2004, iar în 2008, cinci partide din șapte fac referire la acesta.

Vă prezentăm în cele ce urmează extrase din programele electorale, relevante pentru următoarele domenii: (1) energie și schimbări climatice, (2) transport, (3) biodiversitate, (4) deșeuri, (5) agricultură și păduri, (6) protecția solului, (7) managementul apelor, (8) dezvoltare durabilă, (9) educație și cercetare privind protecția mediului, (10) turism, (11) urbanism și spații verzi, (12) transparență și consultarea societății civile. La fiecare capitol am inserat atât o serie de principii și priorități în funcție de care au fost analizate programele electorale, cât și o serie de observații asupra propunerilor partidelor, menționând domeniile de interes care credem că ar trebui abordate în mod special de acestea.

Pentru formularea observațiilor, TERRA Mileniul III și ALMA-RO s-au consultat cu o serie de organizații de mediu active din România, specializate pe diferite domenii legate de protecția mediului. Mulțumim pe această cale organizațiilor și persoanelor de mai jos pentru disponibilitatea lor și pentru observațiile formulate:

- Asociația de Ecoturism din România (Andrei Blumer) – turism;
- Asociația pentru Tranziție Urbană (Vera Marin) – urbanism și spații verzi;
- Centrul de Consultanță Ecologică Galați (Mirela Leonte) – managementul apelor;
- Grupul de Conservare a Valorilor Rurale (Dan Craioveanu) – agricultură și păduri;
- ONG Mare Nostrum Constanța (Mihaela Căndea) – deșeuri, urbanism și spații verzi;
- Prietenii Pământului Galați (Ion Zamfir) – energie și schimbări climatice, urbanism;
- Societatea Ornitologică Română (Marina Cazacu) – biodiversitate;
- WWF Programul Dunăre Carpați (Cristian Tetelea) – biodiversitate.

Ordinea de prezentare a programelor partidelor a fost stabilită după două criterii:

- partidul este sau nu reprezentat în Parlament înainte de alegeri;
- numărul actual de locuri în Parlament ale fiecărui partid reprezentat

Astfel, ordinea de prezentare stabilită este următoarea: Alianța PSD+PC, PNL, PD-L, UDMR, PER, PV, PNG-CD.

---

² AP, PRM, PSD+PUR, PNȚCD.

La finalul raportului puteți găsi un tabel în care ne-am propus să „notăm” modul în care fiecare program politic răspunde priorităților identificate de noi pentru fiecare capitol. Considerăm că aceasta poate fi un instrument simplu de evaluare atât pentru partide cât și pentru cetățeni și poate determina redefinirea unora dintre prioritățile politice în domeniu.

1. Energie și schimbări climatice

Principalele aspecte legate de energie și schimbări climatice pe care le-am urmărit în programele partidelor sunt:

- promovarea producției de energie din surse regenerabile de energie (în special energia solară, eoliană, hidro mică și din biomasă), inclusiv prin facilități fiscale;
- promovarea echipamentelor pentru utilizarea resurselor regenerabile de energie la nivelul gospodăriilor;
- limitarea investițiilor în energia hidro mare;
- încurajarea inițiativelor legate de eficiența energetică (inclusiv a clădirilor publice și private);
- planificarea construcției de noi unități de producere a energiei nucleare;
- măsuri de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră.

Am observat că majoritatea programelor propuse de partide includ prevederi referitoare la aspectele menționate mai sus. Nu se vorbește însă de infrastructura necesară pentru transportul și distribuirea energiei produse din surse regenerabile (aceasta este o problemă de exemplu pentru infrastructura existentă în Dobrogea, unde se planifică actualmente investiții considerabile în astfel de capacități de producție) ceea ce reprezintă o mare barieră pentru investitorii din acest domeniu.

Referitor la energia hidro mare, considerăm că aceasta nu este o alternativă durabilă și că, în nici un caz investițiile în noi centrale hidro mari, având ca efect regularizarea cursurilor de apă, nu contribuie la protecția mediului. Din contră, acestea afectează grav biodiversitatea și comunitățile umane în zonele inundate de lacurile de acumulare, afectează cursurile de apă în mod considerabil și nu reduc riscul de producere a inundațiilor.

Cu privire la energia eoliană, trebuie să menționăm impactul acesteia asupra biodiversității, în special asupra păsărilor. În cazul Românesc, unde potențialul cel mai mare de utilizare a energiei eoliene este în Dobrogea (incluzând zona Deltei Dunării), considerăm că modul de autorizare a centralelor eoliene trebuie să fie conform cu legislația națională și europeană și să nu permită afectarea ariilor protejate. Conform experienței ultimilor ani, modul de avizare al parcurilor eoliene ridică foarte multe probleme în România.

De asemenea, ne îngrijorează propunerile de investiții în energetica nucleară și în utilizarea combustibililor fosili (unul dintre partide propune deschiderea unor noi exploatare de ulei). Energia nucleară este văzută ca o soluție pentru a reduce dependența pieței energetice românești, menționându-se în mod repetat începerea lucrărilor sau chiar finalizarea lor pentru Unitățile 3 și 4 ale Centralei de la Cernavodă. În afara problemelor legate de autorizarea acestor două noi unități (Uniunea Europeană nu a aprobat încă o astfel de investiție), considerăm că nu există soluții pentru deșeurile provenite din centralele atomoelectrice, iar riscurile asociate accidentelor sunt foarte ridicate. Nu în ultimul rând, construcția centralelor nucleare este foarte costisitoare, fondurile utilizate pentru acestea putând fi folosite mult mai eficient și cu rezultate mai rapide în domeniul eficienței energetice și al utilizării resurselor de energie regenerabilă.

În nici un program nu este luat în calcul faptul că implementarea măsurilor de eficiență energetică (România având o valoare medie a potențialului de economisire a energiei de 30-40%³) modifică substanțial cererea de energie previzionată și decuplează creșterea economică de creșterea cererii de energie. Astfel, ar putea fi reevaluat necesarul de investiții în acest domeniu.

³ Guvernul României, Ministerul Economiei și Comerțului, *Strategia Națională în domeniul Eficienței Energetice*, 2004.

Referitor la producerea și utilizarea biocombustibililor, subliniem că la nivel european și internațional sunt menționate din ce în ce mai frecvent efectele negative ale producției acestora asupra utilizării terenurilor agricole și asupra asigurării hranei la prețuri decente, precum și faptul că producția de biocombustibili necesită cantități mari de apă.

Nu în ultimul rând, am observat că nu există o abordare coerentă, integrată a aspectelor legate de energie și schimbări climatice, ci sunt menționate o serie de măsuri punctuale.

Alianța PSD-PC

- *Programul România-lider regional în domeniul energiei* – va viza inclusiv reducerea impactul centralelor termoelectrice cu funcționare pe cărbune asupra mediului înconjurător prin montarea instalațiilor de desulfurare.
- *Programul Energia regenerabilă* - destinat IMM-urilor și gospodăriilor care doresc să utilizeze energii alternative. Un accent deosebit se va pune pe stimularea utilizării energiei solare în sudul și estul țării și pe programul de utilizare a bioenergiei.
- *Continuarea accelerată a programului de energie nucleară*, prin punerea în funcțiune a Unităților 3 și 4 ale Centralei Nucleare de la Cernavodă, astfel încât, în cel mai scurt timp posibil, sectorul nuclear să asigure peste 35% din producția de energie a României.
- Programul de reducere a consumului de energie electrică cu 40%, în orașe;
- Programul “Clădirea Parlamentului clădire zero energie” și aplicarea soluțiilor de economisire a energiei la toate clădirile publice administrative din România;
- Planul de renovare a locuinței – în vederea renovării parcului actual de locuințe pentru eficientizarea și reducerea consumului de energie;
- Programul “Satul verde” prin realizarea a 10 localități rurale în baza principiului “zero emisii”.
- Limitarea și prevenirea efectelor negative ale schimbărilor climatice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

PNL

- Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 20% până în anul 2020, în comparație cu 1990;
- Creșterea eficienței energetice și a utilizării resurselor regenerabile de energie prin implementarea unui program care să cuprindă modificări legislative și acțiuni la nivel instituțional, financiar și de implementare și informațional;
- Promovarea utilizării raționale a energiei vizând a limita risipa de energie.
- Creșterea ponderii utilizării energiei regenerabile de la mai puțin de 7% în anul 2006, la 20% din totalul surselor sale de energie până în 2020;
- Creșterea ponderii biocombustibililor la cel puțin 10% din totalul combustibililor utilizați în anul 2020;
- Reducerea consumului de energie primară cu 20% până în anul 2020.
- Internalizarea treptată a costurilor de mediu în prețul energiei;
- Implementarea revizuirii sistemului comunitar de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră (EU ETS) ce cuprinde instalațiile industriale și de producție de energie;
- Promovarea de politici și măsuri de reducere a emisiilor în sectoarele ce nu sunt cuprinse în sistemului comunitar de comercializare a cotelor de emisie de gaze cu efect de seră, precum transporturile, clădirile, agricultura, deșeurile;
- Recompensarea investițiilor timpurii în tehnologii de mediu prin intermediul facilităților fiscale;
- Încurajarea participării industriei românești la proiectele privind stocarea geologică a dioxidului de carbon;
- Încurajarea producției de energie la nivelul gospodăriilor individuale, a asociațiilor și a IMM-urilor prin legislație;
- Încurajarea cu precădere a acelor tehnologii care folosesc energie regenerabilă;
- Reducerea intensității carbonului în economia României;

- Stimularea investițiilor în îmbunătățirea eficienței energetice pe întregul lanț: resurse – producție – distribuție – consum;
- Realizarea unui mix de producere a energiei electrice echilibrat, cu creșterea ponderii utilizării surselor regenerabile și a energiei nucleare în vederea reducerii volumului de emisii de gaze cu efect de seră;
- Demararea lucrărilor la unitățile 3 și 4 de la CNE Cernavodă;
- Demararea lucrărilor la centrala hidroelectrică cu acumulare-pompare Tarnița-Lăpușești;
- promovarea utilizării surselor regenerabile de energie și a producerii combinate de energie electrică și termică în cogenerare prin mecanisme specifice, conforme cu aquisul comunitar;
- Promovarea utilizării în instalații de înaltă eficiență a biocombustibililor, gazelor naturale lichefiate (GNL) și gazelor petroliere lichefiate (GPL), corelată cu dezvoltarea unor capacități suplimentare de înmagazinare a gazelor naturale în cavități saline;

PD-L

- Încurajarea reducerii consumurilor energetice prin utilizarea unor tehnologii eficiente energetic, izolarea termică a locuințelor și aparatură electrocasnică cu consum minim de energie, eficientizarea consumului de energie;
- Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră conform angajamentelor asumate;
- Susținerea producerii de energie ieftină și nepoluantă din surse neconvenționale, utilizarea biomasei, cogenerării (deșeuri) sau altor surse convenționale nepoluante (hidro).
- Valorificarea potențialului surselor de energie regenerabilă prin dezvoltarea cu precădere a proiectelor bazate pe biocombustibil (inclusiv deșeuri urbane), energie solară, eoliană;
- Stimularea producției de energie regenerabilă;
- Stimularea culturilor energetice pentru valorificarea potențialului productiv al terenurilor.
- Reabilitarea termică a clădirilor, introducerea graduală a certificatelor energetice și a conceptului de casă pasivă (independență energetică);
- Consolidarea piețelor colaterale cu ajutorul certificatelor verzi, a creditelor de carbon;
- Finalizarea unităților nucleare 3 și 4 CNE de la Cernavodă până în anul 2013;
- Finalizarea proiectelor hidro aflate în diverse faze de execuție din surse financiare proprii, dar și în parteneriat public-privat în scopul punerii în funcțiune a unor noi capacități de producție, cu beneficiile aferente regularizării cursurilor de apă;
- Finalizarea electrificării localităților izolate (case și cătune) și dezvoltarea rețelelor electrice de transport și distribuție din sistemul energetic național;
- Modernizarea și îmbunătățirea eficienței economice a Companiei Naționale a Huilei cu scopul eliminării subvenției până în anul 2012;
- Deschiderea de câmpuri miniere pentru exploatarea lignitului în vederea asigurării necesarului de cărbune pentru centralele din zonele Gorj și Dolj;

UDMR

- Reducerea emisiilor provenite de la centralele municipale de termoficare;

PER

- Construcția de atomocentrale și hidrocentrale în schimbul termocentralelor, producătoare de poluare și mari consumatoare de combustibili fosili.
- Înlocuirea mijloacelor de termoficare prin arderea combustibililor fosili cu mijloace de încălzire pe baza consumului de energie electrică.
- Încurajarea construcțiilor de locuințe care să se folosească de energia solară ca principal element în producerea de energie electrică și termică.
- Obligativitatea de a respecta standardele de emisie a dioxidului de carbon și a tuturor gazelor cu efect de seră conform normelor stabilite de conferințele internaționale (Kyoto, Montreal, Paris);

- Lichidarea până în 2015 a tuturor surselor de poluare care nu s-au conformat standardelor stabilite pentru țara noastră;
- Stimularea (inclusiv fiscală) a implementării de tehnologii prietenoase cu mediul.
- Încurajarea consumului de combustibili „bio”.

PV

- Descentralizarea sectorului energetic, utilizând surse de energie regenerabile, oferind mai multe locuri calificate de muncă.
- Reducerea consumului de energie cu iluminatul public,
- Înlocuirea becurilor clasice cu becuri eco.
- Transformarea fiecărui acoperiș într-o microcentrală de producere a energiei termice și electrice prin folosirea panourilor solare și fotovoltaice.

2. Transport

În analiza capitolului de transport am urmărit măsura în care partidele:

- dezvoltarea/modernizarea sistemului de cale ferată;
- pregătirea infrastructurii pentru transport intermodal;
- încurajarea utilizării transportului public și a bicicletei;
- reducerea poluării provenite de la automobile (emisii, zgomot etc.).

Programele partidelor includ atât măsuri ample pentru dezvoltarea infrastructurii de transport, cât și măsuri pentru încurajarea transportului intermodal și pentru dezvoltarea modurilor de transport cu impact mai redus asupra mediului: transport public, transport feroviar, transport naval, cicloturism. Analizând acest capitol am putut observa că se pune accent, cuantificând foarte bine rezultatele, în special pe transportul rutier (uneori se stabilesc rezultate extinse, de tipul construirii a peste 2000 de kilometri de autostradă în patru ani, lucru puțin probabil dacă ținem cont de experiența guvernelor anterioare). Accentul pus pe construirea autostrăzilor și practic lipsa propunerilor pentru asigurarea calității infrastructurii de transport existente ridică, și ea, întrebări, întrucât este binecunoscut faptul că însăși dezvoltarea unor noi segmente de infrastructură implică costuri de mediu ridicate (există deja proiecte de autostrăzi care afectează arii protejate, de exemplu).

Pe de altă parte, trei partide includ măsuri pentru construirea infrastructurii necesare transportului intermodal și alte trei menționează dezvoltarea transportului pe apă și cale ferată și utilizarea transportului public. Promovarea folosirii bicicletelor și a transportului public în orașe sunt, de asemenea, incluse, dar nu sunt la fel de mult accentuate, deși aceasta înseamnă în primul rând creșterea calității mediului urban.

Alianța PSD+PC:

- Construirea a aproximativ 1.000 km de autostrăzi;
- Realizarea de centuri ocolitoare pentru toate marile municipii;
- Modernizarea a 1.000 km de cale ferată;
- Modernizarea capacităților portuare la Marea Neagră și pe Dunăre;
- Deschiderea lucrărilor la poduri noi peste Dunăre (Brăila-Măcin, Turnu Măgurele-Nicopole și Calafat-Vidin);
- Proiectarea și realizarea parteneriatului public-privat pentru cordonul turistic Constanța-Sulina

PNL

- Reabilitarea infrastructurii de cale ferată;
- Dezvoltarea transportului intermodal de călători și combinat de marfă;
- Încurajarea transportului de marfă pe Marea Neagră (ferry boat);

- Extinderea rețelei de metrou;
- Amenajarea de parcări în zona stațiilor terminale de metrou;
- Realizarea de autostrăzi și drumuri expres în lungime de 2110 km până în 2012;
- Realizarea unui nou aeroport în zona București;
- Reabilitarea și modernizarea infrastructurii de transport naval și porturilor de pe Dunăre;
- Gestionarea durabilă a emisiilor de gaze cu efect de seră provenite din transport, fără a afecta mobilitatea cetățenilor, prin promovarea transferului modal de la rutier la calea ferată sau apă; taxarea autovehiculelor în funcție de emisiile de CO₂; crearea unui sistem de compensări pentru cetățenii, care renunță la autovehiculele poluante;
- Promovarea utilizării carburanților regenerabili în transport și exclusiv a biocarburanților provenind din surse durabile care să nu afecteze biodiversitatea și producția alimentară.

PD-L

- Îmbunătățirea sistemului de transport feroviar (creșterea vitezei tehnice proiectate pe calea ferată în medie cu 25% și reducerea timpului de circulație cu 50% față de cel actual la trenurile de călători și marfă), extinderea rețelei de cale ferată (ținând cont de coridoarele europene de transport);
- Dezvoltarea infrastructurii aeroportuare în zonele cu activitate turistică importantă;
- Modernizarea și construirea infrastructurii de terminale și a centrelor de logistică pentru unitățile de transport intermodal (în special în jurul capitalei și pentru liniile de feribot);
- Susținerea utilizării autovehiculelor cu grad redus de poluare (motor hibrid, motor electric etc.);
- Implementarea sistemelor de fluidizare a traficului în mediul urban;
- Elaborarea și implementarea studiilor de trafic în toate orașele și municipiile pentru reducerea semnificativă a poluării aerului din cauza traficului.

UDMR

- Realizarea pistelor pentru bicicliști;

PER

- Oferirea unei rețele integrate de transport compatibilă cu mediul – cu libertatea de a merge pe jos, cu bicicleta sau cu autobuzul ori trenul;
- Promovarea căilor ferate, pentru ca drumurile să se mai elibereze.
- Consolidarea structurilor regionale oferind servicii de transport în mediul rural și suplimentând rețelele pentru zonele rurale;
- Implementarea de certificate de zgomot în toate sectoarele de trafic, promovând mijloacele de transport cu nivel scăzut de poluare fonică.

PV

- Modernizarea transportului public, crearea zonelor pietonale și încurajarea deplasărilor cu bicicleta.
- Încurajarea folosirii mijloacelor de transport în comun ca principal mijloc de deplasare.
- Instituirea obligativității legale ca rețehnologizarea și dezvoltarea transportului în comun să se bazeze pe utilizarea de tehnologii nepoluante;
- Favorizarea transportului feroviar și cu autobuze nepoluante, precum și servicii de transport în comun mai calitative.
- Stabilirea normelor de emisie a gazelor de eșapament și eliminarea din traficul rutier până în 2009 a vehiculelor care depășesc aceste norme.
- Crearea unor zone pietonale în centrele istorice ale orașelor, prin interzicerea accesului auto,
- Crearea de piste pentru biciclete și de parcări speciale pentru acestea.

3. Biodiversitate

Principalele aspecte urmărite pentru analiza acestui capitol sunt:

- promovarea de norme legislative care să respecte prevederile europene privind conservarea biodiversității;
- crearea/promovarea unei strategii pentru conservarea biodiversității în România;
- realizarea procedurilor adecvate de evaluare a impactului asupra mediului pentru dezvoltarea și implementarea proiectelor în sau lângă ariile protejate;
- susținerea unei activități reale și corespunzătoare a Agenției Naționale pentru Ariile Protejate;
- asigurarea participării publicului la luarea deciziilor la nivel legislativ și a posibilității societății civile de a impulsiona luarea deciziilor;
- crearea de noi arii protejate;
- promovarea ecoturismului în siturile Natura 2000, respectând principiile dezvoltării durabile.

O primă observație referitoare la programele partidelor este aceea că se restrâng la ariile protejate: crearea, managementul, finanțarea lor, etc. Nici un program nu include ca element de bază cercetarea în domeniul biodiversității și adaptarea măsurilor de conservare, a planurilor de management și a măsurilor legislative, la realitatea științifică. Nici un program nu propune o strategie pentru conservarea biodiversității în România.

O bună parte dintre programe fac referire la măsuri pentru care există deja cadrul legislativ, însă prevederile legislative fie sunt contrare principiilor de mediu, fie nu sunt aplicate corespunzător. Spre exemplu:

- Legea privind vânătoria a fost adoptată recent, fără să ia în considerare observațiile societății civile, și aceasta permite vânătoria în parcurile naționale și ariile protejate, ceea ce este de neacceptat.
- Planul de Management al Rezervației Biosferei Delta Dunării pentru perioada 2007-2012 nu a fost adoptat nici acum;
- Legea Deltei este în proces decizional de aproximativ doi ani și recent a fost înaintat de Guvern la Senat fără să fie luate în considerare observațiile societății civile;
- pentru Legea zonei costiere organizațiile neguvernamentale au făcut propuneri de amendare în anul 2007 și au fost prezente la ședințele comisiilor specializate ale Parlamentului, dar aceasta a fost adoptată fără a ține cont de observațiile societății civile.

De asemenea, unele partide propun supra-reglementarea sau crearea unor noi instituții care să aibă aceleași responsabilități ca unele deja existente. Este cazul următoarelor propuneri:

- „introducerea a unui capitol special în noul Cod Penal pentru definirea și sancționarea tuturor infracțiunilor împotriva mediului”. Legea Mediului menționează deja astfel de prevederi;
- „înființarea în cadrul administrației locale a unor birouri pentru verificarea proiectelor urbane și rurale ale autorităților locale”. Aceasta este responsabilitatea Agențiilor de Protecția Mediului, a departamentelor de urbanism din primării și, eventual, a Gărzii de Mediu;
- „introducerea la nivel național a jandarmeriei turistice, cu scopul protecției rezervațiilor și a obiectivelor turistice naturale, prin aplicarea de sancțiuni turiștilor care încalcă regulile de protecție a naturii”. Conform legislației, acestea intră în responsabilitatea custozilor de arii protejate și a ANAP, iar planurile de management ale ariilor protejate trebuie să includă prevederi legate inclusiv de pază;
- „în cadrul Programului Dunărea Verde, realizarea unui proiect de reabilitare a luncii Dunării (refacerea vechii structurii morfologice de lacuri, bălți, grinduri etc.)”. Denumirea corectă a declarației de cooperare a țărilor riverane Dunării Inferioare pentru restaurarea și protecția zonelor umede a luncii inundabile existente pe acest sector este “Coridorul Verde al Dunării Inferioare”. Un proiect de reconstrucție ecologică a fost vizat deja prin realizarea unui studiu pentru oportunitățile de refacere a zonelor umede din lunca Dunării Inferioare, atât pentru biodiversitate, pentru

atenuarea inundațiilor, cât și pentru refacerea habitatelor propice speciilor de pești de interes economic.

Apreciem introducerea în unele programe a prevederilor legate de creșterea numărului de arii protejate, elaborarea planurilor de management și identificarea activităților care pot fi practicate în ariile protejate (pentru dezvoltarea durabilă, nu neapărat economică a acestor zone), introducerea siturilor Natura 2000 în circuitul turistic. Trebuie, pe de altă parte, specificat faptul că introducerea ariilor protejate în circuitul turistic este mai degrabă o soluție pentru dezvoltarea zonelor respective, nu neapărat pentru conservarea biodiversității.

Unul dintre partide propune „evitarea lucrărilor de amenajări funciare, hidrotehnice care pot provoca dezechilibre ecologice zonale și construirea de căi de acces sau lucrări ample de drumuri care pot dăuna mediului înconjurător”. Aceste decizii se iau de obicei pe baza studiilor de impact realizate pentru astfel de investiții, însă experiența ONG-urilor de mediu arată clar că evaluarea impactului asupra mediului nu se realizează, de cele mai multe ori, în conformitate cu legislația și favorizează în general proiectul de investiții. De asemenea, calitatea studiilor privind impactul asupra mediului este foarte scăzută și nu există prevederi legale pentru sancționarea/amendarea firmelor care realizează studii de slabă calitate. O altă problemă legată de acest aspect este faptul că firmele care realizează studiile de impact sunt plătite direct de beneficiarii acestora (firmele investitoare), deci cei care realizează studiile nu pot fi independenți și imparțiali. Așteptăm ca aceste aspecte să fie detaliate, pentru a identifica ce măsuri exacte se preconizează în acest domeniu.

În programul unuia dintre partide am întâlnit erori grave de cunoaștere a stării actuale a implementării legislației în domeniul biodiversității. Se prevede lărgirea rețelei de arii protejate pentru a atinge procentul de 8% din suprafața țării, deși în acest moment gradul de acoperire este de 17%. De asemenea, este propusă realizarea rețelei Natura 2000, deși aceasta este deja creată în proporție de 70% și formarea rețelei Emerald, care este destinată statelor care nu sunt membre UE.

Trebuie menționat că unul dintre partidele candidate nu include în programul politic nici o prevedere legată de conservarea biodiversității.

PNL

- Interzicerea cu desăvârșire prin legislație a vânătorii sau a pescuitului în parcurile naționale și ariile protejate,
- Introducerea la nivel național a jandameriei turistice, cu scopul protecției rezervațiilor și a obiectivelor turistice naturale, prin aplicarea de sancțiuni turiștilor care încalcă regulile de protejare a naturii;
- Introducerea unui capitol special în noul Cod Penal pentru definirea și sancționarea tuturor infracțiunilor împotriva mediului;
- Înființarea în cadrul administrației locale a unor birouri pentru verificarea proiectelor urbane și rurale ale autoritățile locale.

PD-L

- Păstrarea tradițiilor locale și îmbunătățirea condițiilor de viață în Rezervația Biosferei Delta Dunării;
- Protecția și reabilitarea litoralului românesc al Mării Negre;
- Elaborarea planurilor de management a ariilor protejate și identificarea activităților durabile care pot fi practicate în ariile protejate;
- Introducerea în circuitul turistic a tuturor siturilor Natura 2000.
- Reabilitarea, întreținerea și promovarea siturilor naturale și istorice;
- Conservarea biodiversității și a patrimoniului natural.

UDMR

- Asigurarea unui management corespunzător al ariilor protejate,
- Stoparea degradării biodiversității și a resurselor naturale.
- Utilizarea posibilităților oferite de ariile protejate pentru dezvoltarea economică a comunităților locale.
- Instituirea de noi arii protejate și dezvoltarea fără poluare a mediului uman.

PER

- Ameliorarea ecologică a parcurilor și rezervațiilor existente, dar și înființarea de noi parcuri naționale și zone de protecție ecologică;
- Utilizarea rațională a vegetației spontane, a pășunilor și a vânatului;
- Evitarea lucrărilor de amenajări funciare, hidrotehnice care pot provoca dezechilibre ecologice zonale și construirea de căi de acces sau lucrări ample de drumuri care pot dăuna mediului înconjurător.

PV

- Conservarea mediului și a peisajelor naturale ca având o importanță crucială.
- Protejarea naturii prin conservarea biodiversității, stoparea defrișărilor și crearea de bariere naturale de protecție în jurul localităților prin împăduriri.
- Lărgirea rețelei de arii protejate pentru a acoperi minimum 8% din suprafața țării și alinierea astfel la procentul din țările UE;
- Realizarea rețelelor *Natura 2000* (Rețeaua Ecologică Pan-Europene -PEEN), *Emerald* (Rețeaua de arii de interes special de conservare pentru Europa –ASCI) și a *Listelor roșii* de specii periclitate, conform cerințelor UE;
- În cadrul *Programului Dunărea Verde*, realizarea unui proiect de reabilitare a luncii Dunării (refacerea vechii structurii morfologice de lacuri, bălți, grinduri etc.) în vederea refacerii fondului piscicol;

PNG-CD

- Conservarea rezervațiilor naturale și a parcurilor naționale.

4. Gestionarea deșeurilor

Aspectele în funcție de care a fost realizată analiza acestui capitol sunt:

- reducerea producerii de deșeuri;
- crearea de sisteme de colectare selectivă;
- prevederi pentru înăsprirea transportului deșeurilor, astfel încât proveniența și depozitarea acestora să poată fi monitorizate;
- prevederi privind reutilizarea materialelor;
- monitorizarea reală a rezultatelor colectării selective (cantitățile de deșeuri colectate selectiv);
- stabilirea de soluții pentru reducerea impactului asupra mediului al gropilor de gunoi neconforme, care vor fi închise;
- soluții pentru depozitarea/valorificarea/neutralizarea deșeurilor industriale periculoase (industriale și nucleare);
- realizarea de sisteme de salubritate pentru localitățile mici;
- încurajarea valorificării deșeurilor electronice și electrocasnice și a bateriilor/acumulatorilor;
- creșterea/extinderea sistemelor de colectare selectivă și reciclare a deșeurilor;
- campanii pentru conștientizarea populației privind colectarea selectivă, reciclarea și reducerea cantităților de deșeuri produse în gospodărie.

O primă observație este aceea că unul dintre partide nu a inclus deloc în propriul program electoral aspecte legate de managementul deșeurilor. De asemenea, am identificat, dincolo de principii, o serie de ținte stabilite în mod nerealist, spre exemplu pentru realizarea colectării selective în toate orașele cu peste 5000 de locuitori. În plus, unul dintre partide consideră necesară elaborarea legislației privind colectarea selectivă, valorificarea deșeurilor și ambalajelor, atât la nivelul persoanelor fizice cât și pentru agenții economici. Considerăm că acest domeniu beneficiază de normele legislative necesare, principala problemă fiind legată de implementarea și asigurarea respectării lor.

Un aspect întâlnit în programele mai multor partide este incinerarea deșeurilor. Menționăm că nu considerăm că aceasta este o soluție, întrucât are un impact major asupra calității aerului și elimină inclusiv deșeuri care pot fi reutilizate sau reciclate. Mai mult decât atât, promovarea tehnologiilor de incinerare conduce la necesitatea creșterii cantității de deșeuri ca materie primă în funcționarea acestor instalații.

Considerăm binevenite măsurile legate de utilizarea deșeurilor pentru producerea energiei, dar cu condiția ca acestea să fie deșeurilor de tip biomasă, și nu deșeuri urbane, așa cum menționează unul dintre programele politice, ținând cont de argumentele referitoare la incinerare. De asemenea, considerăm binevenite prevederile legate de asigurarea sistemelor de salubritate pentru orașele mici, de promovarea unor stimulente financiare pentru firmele care investesc în reciclarea deșeurilor, de înăsprirea condițiilor de transport al deșeurilor și de utilizarea deșeurilor industriale în construirea infrastructurii. Compostarea deșeurilor organice este o soluție bună dar, cel puțin în mediul urban, ea este posibilă numai atunci când există deja un sistem bine stabilit și funcțional de colectare selectivă. Ținând cont de faptul că acest lucru nu este valabil pentru majoritatea orașelor din România, este posibil ca această măsură să nu fie realistă.

O serie de aspecte pe care noi le considerăm esențiale pentru acest domeniu nu se regăsesc practic în programele partidelor politice:

- Reducerea producerii de deșeuri. Exemple în acest sens sunt taxarea pungilor de plastic oferite de lanțurile de magazine, reducerea cantității de deșeuri de ambalaje (inclusiv prin schimbarea comportamentului cumpărătorilor) sau creșterea performanței echipamentelor industriale.
- Programe speciale pentru colectarea, tratarea și neutralizarea (acolo unde este posibil) a deșeurilor periculoase sau nucleare. Cel puțin pentru deșeurile nucleare nu există, în acest moment, o soluție clară adoptată pentru România. Lipsa abordării acestei probleme este cu atât mai îngrijorătoare cu cât majoritatea partidelor au ca prioritate în domeniul energiei finalizarea Unităților 3 și 4 ale Centralei Nucleare de la Cernavodă;
- Crearea unui sistem de valorificare a deșeurilor electronice și electrocasnice și a bateriilor/acumulatorilor. Acestea necesită tehnologii speciale și considerăm că firmele cu această activitate ar trebui susținute prin stimulente fiscale;
- Stabilirea de soluții pentru reducerea impactului asupra mediului al gropilor de gunoi neconforme. Un exemplu este utilizarea acestora pentru captarea metanului, soluție pentru care există un mare potențial în România și care reduce contribuția gropilor de gunoi la creșterea emisiilor de gaze cu efect de seră.
- Campaniile pentru educarea cetățenilor referitor la colectarea selectivă și reciclare sunt esențiale pentru ca aceste sisteme să funcționeze. Altfel, există riscul dezvoltării unei infrastructuri de colectare selectivă, din bani publici, care nu este utilizată de cetățeni.

PNL

- Dezvoltarea unui sistem integrat al deșeurilor la nivelul localităților, care să includă în special folosirea rampelor ecologice;
- Elaborarea și aplicarea unei legislații pentru colectare selectivă, valorificarea deșeurilor și ambalajelor, atât la nivelul persoanelor fizice cât și pentru agenții economici; exista deja;
- Parteneriatele public-privat sunt o soluție în ceea ce privește reciclarea și tratarea corespunzătoare a deșeurilor;
- Elaborarea prognozelor și evaluarea continuă a situației, adaptate la reglementările comunitare privind depozitarea și incinerarea deșeurilor;

- Alocarea fondurilor minime necesare pentru conservarea / securizarea obiectivelor miniere aprobate la închidere și continuarea procesului de închidere și ecologizare în ritmul stabilit prin programele fundamentate.

PD-L

- Asigurarea serviciilor publice de salubritate în toate localitățile cu peste 2000 locuitori
- Realizarea sistemului integrat de gestionare a deșeurilor în localitățile urbane și rurale în cel puțin 15 județe;
- Realizarea colectării selective în toate localitățile cu peste 5000 de locuitori;
- Realizarea colectării selective în toate localitățile urbane și rurale în cel puțin 15 județe;
- Creșterea gradului de reciclare a deșeurilor metalice feroase și neferoase.
- Valorificarea deșeurilor urbane în instalații de producere a energiei termice sau electrice și producerea de compost
- Valorificarea deșeurilor industriale inerte în construcții și infrastructura de transport;
- Stimulente economice și financiare pentru investițiile în domeniul gestiunii deșeurilor și în special pentru valorificarea acestora;

UDMR

- Stimularea investițiilor pentru asigurarea fondurilor necesare dezvoltării sistemelor de apă, canalizare, epurare și gestionare a deșeurilor. În acest sens, fondurile din bugetul de stat și cele din bugetele locale trebuie să reprezinte un factor important alături de fondurile europene;
- Realizarea și dezvoltarea industriei prelucrătoare a deșeurilor printr-un sistem de stimulente economice;
- Înnăspirea condițiilor transportului de deșeuri;

PER

- Respectarea Convenției de la Liassel⁴.

PV

- Trecerea de la o societate a deșeurilor la o economie a reciclării care va oferi noi locuri de muncă în mentenanță, reparații și reciclare.
- Dotarea până în anul 2012 a tuturor orașelor țării cu sisteme de colectare selectivă a deșeurilor, în vederea reciclării lor, și cu sisteme de depozitare în gropi ecologice sau cu incineratoare prevăzute cu sisteme de protecție împotriva eliberării de noxe.
- Folosirea deșeurilor ca sursă de producere a energiei termice.

PNG-CD

- Generalizarea colectării selective a deșeurilor,
- Construirea de rețele de servicii de salubritate în toate comunele
- Modernizarea rețelelor de salubritate în orașe.

5. Agricultură și păduri

În analiza acestui capitol am vizat următoarele principii:

- promovarea metodelor de producție ecologice și prietenoase cu mediul;
- susținerea micilor ferme familiale;

⁴ Probabil este vorba de Convenția de la Basel privind transportul transfrontalier a deșeurilor periculoase și pentru diminuarea acestora (n.r.).

- susținerea pieței produselor autohtone prin descurajarea importurilor și eliminarea intermediarilor în lanțul alimentar intern;
- opoziția față de abuzul de tehnologie industrială (metode de producție intensive);
- limitarea producției industriale de biocombustibili;
- interzicerea eliberării în mediu a organismelor modificate genetic (aplicarea art. 23 al Directivei 18/2001 pentru porumbul MON 810 și aplicarea principiului precauției, conform Protocolului privind Securitatea Biologică de la Cartagena);
- oprirea defrișărilor;
- împăduriri;
- limitarea și controlul strict al vânătorii și pescuitului industrial;
- profesionalizarea/specializarea angajaților din instituțiile de control (de exemplu Garda de Mediu);
- interzicerea activităților de exploatare în vecinătatea și în ariile protejate (tăieri de pădure, pescuit, vânătoare, cultivare/testarea OMG-urilor).

Referitor la organismele modificate genetic (OMG), partidele au opțiuni diverse și uneori contradictorii. Două partide menționează că susțin interzicerea cultivării OMG. Un altul include în propriul program prevederi contradictorii: controlul cultivării OMG-urilor, dar și promovarea „produselor cu randamente și calitate ridicată obținute prin bio-tehnologii”, care încurajează folosirea OMG-urilor. Din perspectiva protecției mediului considerăm că este esențial ca organismele modificate genetic să fie interzise în România, luând în considerare multiplele riscuri pentru mediu și sănătate. Acestea nu numai că sunt departe de a fi „de calitate”, dar afectează biodiversitatea și soiurile locale de plante, eliberează la fel de multe substanțe periculoase (de exemplu porumbul MON 810 produce o cantitate de 1000 de ori mai mare de pesticide decât are nevoie planta pentru a se apăra de sfredelitorul porumbului⁵), sunt practic incontrollabile și implică un risc foarte ridicat de contaminare și, conform studiilor recente, consumul lor dăunează sănătății umane.

În privința agriculturii ecologice, majoritatea partidelor nu par a avea o strategie clară de promovare. Prevederile din programele electorale sunt mai degrabă declarative. Se vorbește rareori sau deloc despre: susținerea micilor ferme familiale, care este necesar să fie încurajate să obțină produse ecologice, dar mai ales să le comercializeze (în primul rând prin marketing direct); încurajarea comercializării produselor autohtone în favoarea celor de import, susținând mai mulți producători locali să intre pe piață și contribuind la eliminarea monopolurilor. Referitor la produsele ecologice, unul dintre partide vizează asigurarea hranei ecologice suficiente și competitive. Menționăm că agricultura ecologică nu își propune și nici nu este realist să credem că va reuși să satisfacă 100% cererea de alimente de pe piață. O propunere mai potrivită ar fi putut fi atingerea unui procent acceptabil de produse bio disponibile pentru a răspunde ofertei și asigurarea accesului la produse cu inputuri reduse, adică obținute prin utilizarea redusă a substanțelor chimice (conceptul Low Input Sustainable Agriculture). De asemenea, am găsit în programul unui partid o prevedere referitoare la realizarea, unui etalon de agricultură ecologică în fiecare județ al țării. Nu înțelegem la ce se referă această măsură, atât timp cât a fost transpus în legislația românească Regulamentul EEC 2092/91 privind agricultura ecologică și există deja standarde utilizate la nivel internațional și european, asimilate ca „etalon” în domeniu.

Au fost incluse în programe și prevederi despre reducerea impactului agriculturii asupra mediului, astfel:

- a. schimbări climatice: creșterea eficienței energetice și evaluarea impactului agriculturii asupra emisiilor de gaze cu efect de seră. În acest sens nu se menționează faptul că principalii contributory sunt fermele zootehnice mari, ale căror măsuri de mediu trebuie să fie foarte clar definite (cazul Smithfield este relevant în acest domeniu);
- b. protecția solurilor: se propune limitarea utilizării substanțelor periculoase (sunt menționate pesticidele), fie folosirea mai eficientă a îngrășămintelor. Nici un program nu vorbește însă de stabilirea unor limite maxime de substanțe chimice care pot fi aplicate pe terenuri agricole sau de interzicerea folosirii unor substanțe cu grad mare de toxicitate. De

⁵ http://ec.europa.eu/food/food/biotechnology/authorisation/comments_nk603mon810.pdf

asemenea, nici un program nu menționează utilizarea rațională a îngrășămintelor organice, acestea având, ca și îngrășămintele sintetice, un potențial mare de impact asupra mediului (în special asupra apelor).

O atenție specială trebuie acordată promovării culturilor pentru producția de biocombustibili. Deși unul dintre partide sugerează că cultura plantelor pentru biocombustibili se poate realiza în mod durabil, s-a demonstrat deja că acest lucru nu este posibil. Culturile energetice intensive (și despre acestea este vorba dacă discutăm de producția de biocombustibili) necesită suprafețe foarte mari de teren agricol, utilizate în defavoarea producției de hrană. În alte cazuri, terenurile sunt create prin defrișări sau prin desecarea unor zone umede. Impactul asupra calității solurilor este considerabil și, de multe ori, culturile energetice se bazează pe plante modificate genetic. Prin urmare, producția de biocombustibil la nivel industrial are un impact foarte mare asupra mediului. Cu toate acestea, biocombustibilii pot încuraja scăderea emisiilor de gaze cu efect de seră, dacă sunt produși la nivel micro (de exemplu atunci când un fermier produce cantitatea necesară pentru a-și alimenta utilajele agricole).

Capitolul păduri este abordat, din punctul nostru de vedere, cu superficialitate. Se pune în discuție în principal împădurirea suprafețelor de teren, care este o inițiativă laudabilă în principiu, dar se stabilesc ținte uriașe în acest sens. Un program propune, de exemplu, împădurirea a 1 milion de hectare de teren în 4 ani, adică aproximativ 685 de hectare pe zi. Cu două excepții, partidele nu abordează problema combaterii și stopării despăduririlor, care continuă să fie esențială pentru România. De asemenea, nu se vorbește de exploatarea rațională a pădurilor deja existente. Se menționează problematica pădurilor și în contextul schimbărilor climatice, acestea reprezentând bazine de sechestrare a carbon. Trebuie să menționăm că, sub argumentul reducerii emisiilor, suprafețe considerabile de pădure matură au fost sacrificate pentru a face loc pădurilor tinere, nou plantate, care au o capacitate mai mare de absorbție a carbonului.

Nu am regăsit în nici un program politic problema gestionării programelor guvernamentale legate de păduri de Ministerul Agriculturii care, din punctul de vedere al organizațiilor de mediu, este una din principalele cauze ale haosului și ilegalităților din acest domeniu. Considerăm că acest domeniu ar trebui gestionat de Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile. De asemenea, privind paza pădurilor, unele partide propun crearea unor noi structuri pentru pază și protecție, deși există deja astfel de structuri care însă nu funcționează. O abordare mai credibilă ar fi creșterea eficienței organismelor existente. Este de menționat și faptul că unul dintre partide abordează problema pădurilor în special din perspectiva contribuției acestora la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și menționează foarte pe scurt măsuri pentru protejarea acestora din perspectiva conservării biodiversității.

Ceea ce este absolut evident în programele partidelor la acest capitol este stabilirea unor ținte pentru măsuri absolut irealiste, cifrele absolut halucinante de mai jos punând sub semnul întrebării seriozitatea cu care au fost redactate aceste oferte electorale:

- împădurirea unui milion de hectare în patru ani de guvernare, menționată mai sus;
- producerea a 150 de milioane de puiți forestieri pe an (Romsilva dispune la ora actuală de 2.103 pepiniere silvice, cu o suprafață totală de 2.157 ha, în care se pot produce anual peste 80 milioane puiți forestieri, practic această sumă ar trebui dublată⁶);
- repararea amenajărilor de desecări și drenaj pe 3 milioane ha (deși acum se pune problema renaturării zonelor umede, nu a păstrării zonelor desecate, care au generat deja terenuri degradate și greu utilizabile în agricultură) și amenajări de combatere a eroziunii solului pe 2,3 mil ha;
- reabilitarea a 1,5 milioane ha amenajări de irigații sau chiar accesul tuturor fermierilor din România la sisteme de irigații.

---

⁶ <http://www.green-report.ro/dynamic/stiri/stiri/romsilva-va-impaduri-cu-9-mai-putin-ca-in-2007-dar-va-atrage-fonduri-europene-pentru-activitati-neprofitabile---6784.htm>

Alianța PSD+PC

- Împădurirea a 1 milion de hectare;
- Înființarea a 40.000 ha perdele de protecție;
- Producerea anuală a 150 milioane puietți forestieri;
- Susținerea asociațiilor de proprietari privați de pădure pentru împăduriri și reabilitarea infrastructurii forestiere;
- Înființarea de unități speciale de jandarmi pentru paza pădurilor și a parcurilor naturale.
- Producerea de hrană ecologică suficientă și competitivă
- Program național pentru modernizarea sistemului de îmbunătățiri funciare (reabilitarea a 1,5 milioane ha amenajări de irigații; acoperirea a 75% din costul amenajării de sisteme proprii de irigații; reabilitarea a 1.125 km de diguri; repararea amenajărilor de desecări și drenaj pe 3 milioane ha și amenajări de combatere a eroziunii solului pe 2,3 mil ha)

PNL

- Interzicerea cultivării culturilor modificate genetic în România,
- Evaluarea impactului agriculturii asupra producției de emisii de gaze cu efect de seră,
- Creșterea eficienței energetice în producția agricolă,
- Promovarea agriculturii ecologice și a măsurilor de agro-mediu,
- Dezvoltarea unei strategii de producție și promovare a consumului produselor ecologice
- Conservarea bazinelor de carbon existente (reducerea defrișărilor, sisteme de gestionare a pădurilor, măsuri de protecție împotriva incendiilor și dăunătorilor)
- Extinderea bazinelor de carbon (împădurire, reîmpădurire, replantarea terenurilor degradate, agro-silvicultură, schimbarea utilizării terenurilor)
- Substituirea carbonului prin înlocuirea materialelor energo-intensive cu biomasă sau a biocombustibililor solizi cu biocombustibili bioenergetici cultivați în mod durabil.

PD-L

- Controlul strict al utilizării organismelor modificate genetic în agricultură și susținerea unei agriculturi ecologice;
- Promovarea produselor cu randamente și calitate ridicată obținute prin bio-tehnologii;
- Stimularea producției de produse ecologice;
- Compensarea handicapurilor naturale din zonele defavorizate și de munte;
- Folosirea mai eficientă a îngrășămintelor, pentru a îmbunătăți gradul de utilizare a acestora și a reduce impactul asupra mediului;
- Împădurirea zonelor dig-mal în lungul cursurilor de apă;
- Împădurirea terenurilor cu potențial agricol redus și crearea de perdele forestiere de protecție pe 5% din suprafețele agricole din zonele expuse secetei/deșertificării;

UDMR

- Promovarea produselor agricole ecologice și ecoturismului ca posibilitate pentru dezvoltarea localităților;
- Finanțarea împăduririi suprafețelor degradate.

PER

- Susținerea agriculturii ecologice
- Eliminarea organismelor modificate genetic și a derivatelor acestora,
- Realizarea, până în 2010, a unui etalon de agricultură ecologică în fiecare județ al țării;
- Construirea, cu fonduri de la Bugetul de stat, a unui sistem național de irigații care să deservească toți producătorii agricoli;
- Organizarea unei noi agenții în cadrul ministerului agriculturii care să cofinanțeze proiectele de construire de ferme ecologice;

- Până în 2010 suprafața împădurită din România să ajungă la 30% din suprafața totală a țării, adică să ajungem la media europeană, urmând ca, la orizontul anului 2020, să ne apropiem de norma europeană de 40%.

PV

- Încurajarea fermelor familiale prin acordarea de credite preferențiale;
- Pentru încurajarea exportului se vor realiza produse ecologice cu „eco-label⁷”;
- Proprietarii a peste 5.000 ha de pădure sunt obligați să-și facă propria rețea de ocoluri silvice, corp de pază și management, sau să realizeze aceasta prin contract cu autoritatea de stat;
- Interzicerea exportului de bușteni și contingentarea cherestelei prin norme aprobate de guvern;
- Protejarea naturii prin stoparea defrișărilor și crearea de bariere naturale de protecție în jurul localităților prin împăduriri.

PNG-CD

- Promovarea producerii produselor agro-alimentare ecologice;
- Acordarea unor facilități pentru fermierii care produc alimente ecologice;
- Creșterea cu cel puțin 3% a zonelor împădurite, prin alocarea de fonduri de la bugetul de stat;

6. Protecția solului

Principalele aspecte vizate în analiza acestui capitol au fost:

- identificarea de măsuri concrete privind creșterea calității solurilor;
- reducerea impactului agriculturii intensive asupra solurilor;
- încurajarea cercetării în domeniu;
- implementarea de măsuri concrete pentru solurile afectate de industrie (minieră, energetică, etc.);
- monitorizarea calității solurilor.

Deși calitatea solurilor este legată direct de managementul resurselor apă, de agricultură și păduri, de schimbări climatice și de aspecte legate de urbanism și amenajarea teritoriului, am considerat necesar să introducem acest capitol pentru că există probleme specifice legate de calitatea solurilor. De exemplu, nu am găsit în niciun program electoral o abordare coerentă legată de utilizarea datelor colectate prin sistemul de monitorizare a calității solurilor (conform Legii nr. 444/2002) sau de încurajare a cercetării privind metodele de creștere a calității solurilor. De asemenea, am găsit puține mențiuni despre creșterea calității solurilor epuizate sau compactate din cauza exploatării agricole excesive, probleme pe care rapoartele Agenției Naționale pentru Protecția Mediului le semnalizează. Nu în ultimul rând, am identificat prevederi foarte generale referitor la solurile afectate de poluarea industrială, a căror dimensiune ANPM o stabilește la aproape 350 000 ha⁸. Două dintre partidele analizate nu abordează în nici un fel acest subiect.

Alianța PSD+PC

- Protecția solului ca primă resursă strategică a României, instrument complex de prevenire a eroziunii sociale și economice.

PNL

- Elaborarea unui plan național de identificare a zonelor cu risc de eroziune, degradare organică, salinizare, compactare și alunecări de teren, și stabilirea de măsuri de reducere a acestor riscuri

⁷ Este vorba de eco-etichetare.

⁸ Agenția Națională pentru Protecția Mediului, *Raport privind starea solurilor în România*, 2006

- Stabilirea de măsuri de precauție pentru cazurile când folosirea solului poate avea ca și consecință o limitare a îndeplinirii tuturor funcțiilor sale stabilirea de măsuri de etanșare a solului aferente fiecărui tip de folosire a acestuia
- Stabilirea de măsuri de limitare a contaminării solului cu substanțe periculoase pentru evitarea acumulării acestora, așa încât în aceste zone solul să-și poată îndeplini toate funcțiile
- Realizarea unui inventar al ariilor contaminate. Va fi elaborată o strategie națională care să cuprindă mecanisme de finanțare pentru remedierea acestor zone.
- Asigurarea condițiilor necesare pentru accelerarea procesului de închidere și ecologizare și trecerea în regim de urgență la efectuarea imediată a lucrărilor și activităților necesare punerii în siguranță, ecologizării și monitorizării post-închidere a depozitelor miniere, pentru evitarea producerii de accidente cu efect regional și impact transfrontalier;
- Se va introduce obligativitatea unui raport de evaluare a solului în tranzacțiile imobiliare care implică terenuri situate în zone catalogate drept contaminate

PD-L

- Încurajarea utilizării îngrășămintelor naturale și reducerea folosirii pesticidelor.

UDMR

- Reabilitarea terenurilor poluate istoric, creșterea calității solului.

PER

- Interzicerea defrișării de arbori care ar putea duce, cu timpul, la eroziunea solului.

PNG-CD

- Reabilitarea solurilor uzate, a zonelor poluate de industria comunistă.

7. Managementul apelor

Aspectele de interes prin prisma cărora am analizat acest capitol sunt:

- Respectarea principiilor Directivei Cadru Apă în planificarea și realizarea amenajării bazinelor hidrografice (privind în special crearea sau conservarea zonelor umede și protejarea siturilor Natura 2000);
- Crearea infrastructurii care să permită accesul populației la apă potabilă și canalizare;
- Crearea infrastructurii pentru stații de epurare a apelor uzate;
- Prevenirea dezastrelor prin reducerea vulnerabilității comunităților (incluzând crearea hărților de risc actualizate)

Am observat că majoritatea programelor partidelor introduc măsuri legate de amenajarea râurilor și realizarea de lucrări pentru prevenirea inundațiilor. Un prim comentariu este acela că amenajarea râurilor interioare, a Dunării, regularizările de râuri, ar trebui să se realizeze doar acolo unde (1) nu ar fi afectate semnificativ zonele naturale protejate, zonele umede protejate sau de importanță locală și (2) nu s-ar agrava prin aceste măsuri fenomenele de tipul secetei și deșertificării (din cauza ruperii legăturii între râu și pânza de apă freatică). Având în vedere că acele programe care menționează astfel de lucrări de amenajare nu explică unde sau măcar după ce principii se vor realiza ele, acest tip de măsură ridică o serie de întrebări din perspectiva protecției mediului.

Accesul populației la apă potabilă și canalizare sunt în atenția majorității partidelor, acestea răspunzând unei priorități deja stabilite pentru România. Nu putem să nu menționăm în acest sens stabilirea unor ținte imposibil de atins, cum este realizarea rețelelor de apă și canalizare pentru toate comunele din România. În acest context, observăm cu îngrijorare că doar un singur partid amintește succint realizarea de stații de

epurare a apelor uzate, ceea ce credem că este inacceptabil, întrucât apele uzate afectează aceleași surse care ar trebui să furnizeze apă potabilă pentru populație și au un impact foarte ridicat asupra mediului.

Referitor la dezastrele naturale, se pune accent pe îndiguirea și amenajarea râurilor, însă nu se vorbește de realizarea hărților de risc sau adaptarea/modificarea planurilor de urbanism (folosindu-se chiar expresii de tipul “bazine hidrografice mici care constituie surse de risc asupra populației, mediului [...]”). Considerăm că nu există o abordare integrată a managementului riscurilor și vulnerabilităților, bazată pe realizarea hărților de risc la nivel local și incluzând și alte măsuri în afară de cele de “îmblânzire a naturii”, care implică un impact foarte mare asupra mediului. Cu toate acestea, apreciem interesul unor partide pentru renaturarea zonelor umede distruse sau pentru includerea prevenirii dezastrelor în programele electorale, deși abordarea lor este perfectibilă și necesită un grad mare de înțelegere din partea administrației publice și a celor implicați în implementare.

Alianța PSD+PC

- Program pentru asigurare rețelei de apă și canalizare pentru toate comunele - Apă și canalizare în toate localitățile - îmbunătățirea nivelului de trai al populației prin creșterea gradului de acces la apă potabilă și salubritate, prin finalizarea la nivel național a tuturor lucrărilor de alimentare cu apă și canalizare.
- Reducerea riscului de inundații prin măsuri preventive, prin îndigui și împăduriri în zonele vulnerabile.

PNL

- Amenajarea râurilor interioare
- Amenajarea bazinelor hidrografice mici care constituie surse de risc asupra populației, mediului și infrastructurii
- Reamenajarea fluviului Dunărea
- Regularizări de râuri – 1200 km;
- Lucrări de îndiguire – 500 km;
- Consolidări de maluri – 300 km;
- Crearea de zone umede în vecinătatea cursurilor de apă
- 4 zone umede, cu o suprafață totală de circa 1000 ha
- Este necesar extinderea și modernizarea sistemelor de apă și apă uzată, în special asigurarea accesului la apă potabilă pentru toată populația

PD-L

- Îmbunătățirea prognozelor, creșterea timpilor de reacție a populației și a autorităților implicate, precum și îmbunătățirea exploatarei coordonate a acumulărilor prin definitivarea implementării unor proiecte specifice (DESWAT, WATMAN);

UDMR

- Susținem realizarea unui sistem de monitorizare și gospodărire a apelor din Bazinul Carpatic, care să devină un model pentru proiectele transfrontaliere.
- Regularizarea și gospodărirea apelor din Bazinul Carpatic este posibilă numai prin colaborarea administrațiilor și experților statelor din zonă

8. Dezvoltare durabilă

Cea mai cunoscută definiție a dezvoltării durabile este cea dată de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) în raportul „Viitorul nostru comun”: „dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care

urmărește satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitățile generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”.

Dezvoltarea durabilă urmărește și încearcă să găsească un cadru teoretic stabil pentru luarea deciziilor în orice situație în care se găsește un raport de tip om – mediu, fie ca e vorba de aspecte de mediu, economice sau sociale.

Foarte puțin însușit în România, conceptul de dezvoltare durabilă este rareori menționat în programele electorale, având trimiteri punctuale la un sector sau la altul (ex. educație, turism, mediu). Nu există nici un fel de referire cu privire la dezvoltarea economică într-un mod durabil, accentul continuând să se pună pe componenta economică în detrimentul celei sociale și de mediu.

Oferta explicită a partidelor în acest domeniu este foarte limitată, după cum reiese din materialele avute la dispoziție:

Alianța PSD+PC

- Modernizarea satului românesc prin realizarea programului național de dezvoltare a infrastructurii rurale care conține: Programul de electrificare rurală; programul de înființare, extindere, modernizare și reabilitare a sistemului de alimentare cu apă, a rețelelor de canalizare și a rețelelor de distribuție a gazelor naturale la sate; programul de reabilitare, asfaltare, întreținere și modernizare a rețelei de drumuri comunale; programul de reabilitare și întreținere a căminelor și bibliotecilor comunale; programul Biserica, centrul spiritual al comunității.
- Realizarea unui program național pentru dezvoltarea durabilă a zonelor Dunăre, Delta Dunării și Litoralul Mării Negre.

PNL

- Construirea unui sistem solid de management de mediu în vederea contribuției la dezvoltarea durabilă, ce presupune integrarea politicii de mediu în politicile sectoriale, regionale și locale prin întărirea capacității instituționale în domeniul protecției mediului și dezvoltarea parteneriatului cu organizațiile neguvernamentale.

PD-L

- Introducerea principiilor dezvoltării durabile în sistemul educațional, conservarea arhitecturii, tradițiilor și obiceiurilor locale.

UDMR

- Adoptarea de acte normative care să asigure dezvoltarea durabilă a țării

9. Educație și cercetare în domeniul mediului

Capitolul a fost analizat din perspectiva următoarelor principii:

- realizarea de campanii de conștientizare și implicare a cetățenilor cu privire la sectoare specifice de mediu (deșeurii, schimbări climatice, protecția naturii etc.)
- stimularea cercetării în domenii legate de protecția mediului (în special pentru implementarea unor noi tehnologii și metode pentru reducerea impactului diverselor activități umane asupra mediului și pentru promovarea bunelor practici în domeniul protecției mediului)
- introducerea unei curricule obligatorii referitoare la protecția mediului și dezvoltare durabilă în programa școlară din învățământul preuniversitar;
- încurajarea dezvoltării de programe universitare axate pe protecția mediului în domenii cu impact asupra acestuia (de exemplu arhitectură, construcții, energetică, management, comerț etc.)

Domeniul educației și cercetării pare a fi abordat în mod superficial și foarte general. Protecția mediului nu se poate realiza dacă populația nu conștientizează necesitatea utilizării raționale a resurselor naturale și a limitării impactului uman asupra mediului. Este important de specificat că eficiența acestor campanii rezidă inclusiv în caracterul lor sectorial, sau chiar punctual. Din această perspectivă nu ni se par realiste propunerile de campanii „pentru protecția mediului” ale partidelor.

De asemenea, un aspect important este acela că o politică coerentă referitoare la educarea populației trebuie să includă mesaje clare legate de faptul că, de multe ori, protecția mediului îmbunătățește calitatea vieții cetățenilor și oferă posibilitatea unor costuri mai mici ale vieții. Nu în ultimul rând, investițiile în cercetare în acest domeniu și promovarea unor tehnologii noi, curate, dar și rentabile ar fi principala metodă de a convinge companiile de beneficiile protecției mediului (s-a demonstrat că mediul economic își limitează impactul asupra mediului dacă se demonstrează că aceasta implică în primul rând beneficii economice, acesta fiind un aspect puțin conștientizat de companiile din România).

Câteva partide propun introducerea în programa școlară a educației pentru mediu. În acest context, subliniem faptul că este absolut necesară introducerea conceptului de dezvoltare durabilă, care oferă o abordare extensivă a protecției mediului. Până în acest moment manualele școlare în domeniul protecției mediului se referă în general la un număr limitat de teme de mediu (de exemplu deșeurii sau protecția naturii). Considerăm foarte important ca generațiile tinere să conștientizeze faptul că majoritatea activităților umane de zi cu zi au un impact major asupra mediului, de la modul în care este utilizată energia sau apa potabilă până la comportamentul de cumpărare și la tipul de transport folosit preponderent. Dacă pentru companii există legislație care să limiteze impactul asupra mediului, atitudinea civică a populației este esențială pentru protecția mediului. Acest concept de educație pentru mediu este foarte greu de găsit în programele partidelor.

PNL

- Elaborarea unui program comprehensiv de educație pe probleme de mediu, care în primul rând să fie inclus în curricula obligatorie de învățământ în cadrul educației civice,
- Sponsorizarea unor campanii de media.
- Introducerea în programa școlară, începând cu școala primară, a unor ore de curs obligatorii de educație civică privind educația față de mediul înconjurător;
- Lansarea unei campanii naționale de conștientizare a cetățenilor cu privire la importanța protecției mediului înconjurător;

PD-L

- Introducerea în programa școlară a temelor de mediu și dezvoltare durabilă;
- Stimularea cercetării aplicative în domeniul tehnologiilor „curate” și implementarea cu prioritate a acestora;
- Promovarea unor campanii naționale de educare și sensibilizare pentru ecologie și dezvoltare durabilă;

UDMR

- Extinderea educației ecologice de la grădiniță până la învățământul superior;
- Formarea de specialiști în vederea eficientizării învățământului ecologic, apelând la sprijinul fundațiilor autohtone și internaționale, respectiv la diferite burse.

PER

- Crearea și implementarea unor programe educaționale pe problematica mediului înconjurător pentru toate categoriile de vârstă (grădiniță, școli, licee, facultăți), dar și în cadrul programelor de educație permanentă
- Dezvoltarea cercetării științifice orientate către problemele de mediu.

PV își propune demararea unui program de cercetare pentru bioenergie.

PNG-CD

- Pregătirea de specialiști în protecția mediului și managementul problemelor de mediu.

10. Turism

În analiza acestui capitol am ținut cont de următoarele principii:

- analiza pe baze realiste a tendințelor pieței turiștilor români și de incoming;
- poziționarea României pe piața europeană de turism prin promovarea punctelor unice de atracție (Unique selling proposition);
- realizarea unei politici coerente de sprijinire a sectorului mic din sfera turismului, care aduce venituri consistente și stabilitate zonelor rurale;
- integrarea ariilor protejate în dezvoltarea regională pe principii durabile, bazată pe produse turistice la scară mică, oferite de localnici;
- dezvoltarea de branduri regionale susținute de produse de calitate;
- simplificarea normelor legislative pentru demararea și administrarea unei mici afaceri în turism;
- echivalarea turismului de in-coming cu activitatea de export în scutirile de taxe;
- integrarea tendințelor internaționale și a principiilor actuale de dezvoltare durabilă în turism (Criteriile internaționale de turism durabil au fost lansate de Organizația Mondială a Turismului, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și Programul Națiunilor Unite pentru Mediu) în planurile regionale de dezvoltare a turismului.

Am considerat necesar să analizăm și prevederile legate de turism, întrucât s-a demonstrat în ultimii ani că dezvoltarea haotică și axată exclusiv pe profit economic primează în România. Iar rezultatele analizei arată că de multe ori impactul turismului asupra mediului este lăsat la o parte. Suntem profund îngrijorați de măsuri ca realizarea cordonului turistic Constanța-Sulina, care înseamnă distrugerea biodiversității pe ultimele plaje ale litoralului românesc mai puțin afectate de activități umane. De asemenea, am găsit o prevedere care vizează ca „trecerea suprafețelor în proprietate publică de stat să fie permisă numai în cazuri excepționale pentru interes public ([...] turistic în stațiuni de interes național)”. Este de neacceptat din punctul de vedere al protecției mediului o astfel de prevedere, întrucât lasă o ușă deschisă expropriilor sau afacerilor cu terenuri în zone turistice, ceea ce nu garantează sub nicio formă faptul că un teren aflat într-o arie protejată nu ar fi supus construcției de infrastructură de turism. Un alt partid propune crearea a 10 stațiuni turistice în zone montane cu potențial pentru dezvoltarea sporturilor de iarnă. Reamintim tuturor candidaților în alegeri că Programul Național Superschi în Carpați, aprobat prin Legea nr. 418/2006, include 100 de localități sau zone montane vizate pentru dezvoltarea domeniului schiabil și un procent foarte ridicat din acestea se află pe suprafața ariilor protejate. ONG-urile de mediu au făcut observații asupra legii în timpul dezbaterii la Camera Deputaților, dar principala modificare survenită ca urmare a dezbaterii Parlamentului asupra acestora a fost creșterea numărului de zone vizate. Este tipul de proiect de dezvoltare a turismului căruia ne opunem pentru că este diametral opus principiilor de protecție a mediului și a biodiversității. Nu în ultimul rând, am identificat probleme legate de necunoașterea situației de fapt în domeniu: unul dintre partide propune realizarea strategiei pentru turism a României, or acest document există deja. În aceeași ordine de idei, este nevoie de o strategie care să abordeze corect dezvoltarea turismului și nu de adoptarea unor noi legi în acest domeniu, așa cum propune unul dintre partide.

Nu am identificat mențiuni în nici un program politic referitoare la încurajarea turismului local, de scară mică, adică a aceluia tip de turism care are impactul cel mai redus asupra mediului și are cel mai mare potențial de valorificare a naturii și a culturii locale. De asemenea, nu am găsit în nici un program referințe

legate de integrarea principiilor dezvoltării durabile în politicile de turism, esențiale pentru reducerea impactului acestora asupra mediului.

Există foarte puține mențiuni, și acelea superficiale, referitoare la îmbunătățirea marketingului pentru servicii turistice. Spunem acest lucru pentru că ecoturismul ar putea beneficia în mod special de instrumente de marketing potrivite.

Considerăm pozitive inițiativele legate de turismul de nișă și promovarea unor servicii turistice specifice fiecărei categorii de turism (inclusiv ecoturism) și ideea introducerii siturilor Natura 2000 în circuitul turistic.

Alianța PSD+PC

- Proiectarea și realizarea parteneriatului public-privat pentru cordonul turistic Constanța-Sulina
- Dezvoltarea agroturismului și turismului montan.
- Promovarea turismului ecologic și balneoclimateric la scară națională;
- Definitivarea unor strategii de promovare pe zone turistice: zona montană, zona litoralului, zona Deltei, zona turismului cultural, zona turismului balnear, zona turismului rural.

PNL

- Dezvoltare planificată, în vederea diversificării ofertei cu produse turistice durabile, în conformitate cu recomandările Master Planului pentru dezvoltarea turismului național 2007 – 2026;
- Elaborarea strategiei de dezvoltare turistică a României în conformitate cu clasificarea regiunilor de mare și foarte mare importanță turistică din România prevăzute în PATN;
- Sprijin din partea statului pentru dezvoltarea infrastructurii de sprijin și refacerea unui număr de 10 stațiuni balneare și 10 stațiuni/zonă turistice montane cu posibilități de dezvoltare a sporturilor de iarnă;
- Conceperea și implementarea *sistemului național de informații turistice*, program informatic integrat care cuprinde datele cu privire la resursele naturale, patrimoniul turistic, operatorii turistici autorizați, personalul autorizat din turism, centrele naționale de informare și promovare turistică precum și orice alte informații gestionate de autoritatea publică centrală pentru turism.
- Finalizarea procesului de construcție a brandului turistic național în cadrul finanțării post aderare prin axa 5 a POR – Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului, domeniul de intervenție 5.3.

PD-L

- Valorificarea potențialului turistic și economic în conformitate cu planurile de management adecvate în arii protejate;
- Introducerea în circuitul turistic a tuturor siturilor Natura 2000;
- Stimularea activităților de turism specializat în mediul rural;
- Crearea și modernizarea infrastructurii de turism pentru valorificarea resurselor naturale și creșterea calității serviciilor turistice;
- Dezvoltarea agroturismului, promovarea artei populare și a tradițiilor culturale românești
- Creșterea atractivității României ca destinație turistică prin campanii eficiente de brand și marketing turistic.

UDMR

- Promovarea produselor ecologice și ecoturismului ca modalitate pentru dezvoltare a localităților.

PER

- Adoptarea unui pachet de legi privind turismul. Turismul trebuie să devină o sursă majoră de venit a României, dar cu respectarea mediului și a ariilor protejate.

PV

- Trecerea suprafețelor în proprietate publică de stat va fi permisă numai în cazuri excepționale pentru interes public (șosele, căi ferate, interes de apărare, turistic în stațiuni de interes național).

PNG-CD

- Promovarea unor forme specifice de turism cum ar fi cel ecologic, ecumenic, agroturism, balneologic, cultural etc.

11. Urbanism și spații verzi

Principii urmărite:

- stabilirea unor ținte specifice de creștere a suprafeței spațiilor verzi conform legislației românești și standardelor europene;
- măsuri de conservare a suprafețelor de spațiu verde existente;
- soluții concrete pentru crearea unor noi suprafețe;
- soluții pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor;
- standarde privind utilizarea surselor regenerabile de energie pentru clădirile noi;
- amendarea Legii nr. 350/2001 care permite aprobarea de către administrațiile publice locale a Planurilor de Urbanism Zonal derogatorii;
- respectarea legislației privind crearea Registrului Spațiilor Verzi Urbane (Legea nr. 24/2007 privind reglementarea și administrarea spațiilor verzi în zonele urbane).

Deși spațiile verzi sunt una dintre principalele probleme legate de ecologia urbană și sunt supuse unor presiuni majore din cauza dezvoltării urbanistice haotice, partidele nu par a acorda o atenție specială acestui subiect. Aceasta este unul din aspectele sensibile ale ofertelor electorale în special pentru faptul că este nevoie de îmbunătățirea aplicării legislației sau chiar de amendarea legislației, în acest sens guvernul central și Parlamentul având un rol esențial. Nu am găsit nici o prevedere legată direct de amendarea Legii nr. 350/2001 care permite PUZ-urile derogatorii sau de respectarea obligației legale a administrațiilor publice de a crea Registrul Spațiilor Verzi, așa cum este prevăzut în Legea nr. 24/2007.

Sunt prezentate, în schimb, măsuri generale referitoare la planificarea urbanistică ținând cont de principii ecologice, realizarea centurilor verzi în jurul orașelor și interzicerea construcțiilor pe spații verzi, în apropierea surselor de apă și în arii protejate. Trebuie însă să menționăm că crearea centurilor verzi și păstrarea acestora pe termen lung depind de planuri de urbanism durabile, prin urmare inclusiv de promovarea unei legislații care să asigure acest lucru, ceea ce programul electoral respectiv nu menționează. De asemenea, trebuie precizat că prevederea privind „interzicerea construcțiilor dacă pe acel loc se află ochiuri de apă stătătoare sau ape curgătoare” nu este credibilă atâta timp cât nu se specifică criteriile prin care se stabilește decizia de interzicere (de exemplu nerespectarea unor standarde clare de construcție, dimensiunea prea mare construcției, lipsa unui sistem de management al apelor uzate etc.).

Am apreciat existența în programele partidelor a prevederilor legate de creșterea suprafeței de spații verzi pentru a atinge limitele minime stabilite de standardele europene.

Am identificat, de asemenea, prevederi legate de eficiența energetică și reducerea risipei de energie, vizând în special construcțiile. Pe de altă parte, așteptam mențiuni referitoare la crearea unor standarde clare și facilități pentru dezvoltatorii imobiliari care construiesc clădiri cu eficiență energetică ridicată. În aceeași ordine de idei, considerăm necesară introducerea unor elemente obligatorii în legislația națională privind utilizarea surselor de energie regenerabilă pentru clădirile noi. Aspectele de mai sus se regăsesc în foarte mică măsură în programele partidelor politice.

Alianța PSD+PC

- Introducerea conceptului de zonă metropolitană pentru regenerare urbană

PNL

- Creșterea eficacității energetice a parcului imobiliar;
- Investiții în instalații performante din punct de vedere energetic;
- Facilități fiscale pentru a încuraja consumatorii să investească în audituri energetice și lucrări de renovare;
- Aplicarea standardelor europene de eficiență pentru clădirile noi.

PD-L

- Extinderea suprafețelor verzi cu rol de agrement și îmbunătățirea microclimatului;
- Elaborarea și implementarea studiilor de trafic în toate orașele și municipiile pentru reducerea semnificativă a poluării aerului din cauza traficului;
- Planificarea amenajării urbane și elaborarea Regulamentului de urbanism bazat pe principii ecologice precum și elaborarea planurilor de amenajare a teritoriului și planurilor de urbanism.

UDMR

- Creșterea suprafeței de spațiu verde pe cap de locuitor (20 mp/loc. până în 2010, 26 mp/loc. până în 2013);

PER

- Obligativitatea administrațiilor locale de a le oferi locuitorilor un număr cel puțin egal de metri pătrați de spațiu verde cu cel din celelalte țări ale Uniunii Europene;
- Construirea de centuri de pădure în jurul orașelor mari;
- Interzicerea construcțiilor dacă locul respectiv este un spațiu verde contabilizat ca atare în baza pachetului anterior de legi privind numărul minim de metri pătrați pe cap de locuitor;
- Interzicerea construcțiilor dacă pe acel loc se află ochiuri de apă stătătoare sau ape curgătoare;
- Interzicerea construcțiilor dacă acel spațiu reprezintă un habitat pentru specii de animale sau păsări protejate.

PV

- Frânarea exploatării terenului și extinderea suburbană consolidând rolul orașelor și al comunităților locale ca locații vitale;
- Protejarea spațiului verde intravilan prin introducerea unui procent minim intravilan care să aibă aceasta destinație.

PNG-CD

- Extinderea spațiilor verzi, mai ales în orașe.

12. Transparență și consultare/cooperare cu ONG-urile

Analiza acestui capitol are în vedere următoarele aspecte:

- asigurarea accesului la informație și a transparenței decizionale;
- colaborarea cu societatea civilă.

În acest capitol s-a avut în vedere faptul că lipsa transparenței decizionale, alături de alte curențe ale activității de reglementare, conduce la încrederea scăzută a societății în forța și importanța actelor normative. Absența consultărilor face ca normele să fie frecvent modificate sau înlocuite, lucru ce determină o accentuată instabilitate legislativă și nu oferă siguranța necesară cadrului legal existent în

România. Aplicarea reală a principiului transparenței ar duce la o mai mare încredere în legi și reglementări, din moment ce ele au fost adoptate cu consultarea celor interesați. Încrederea în cadrul legal va avea ca rezultat un mai mare grad de respectare a legii, cu consecințe pozitive asupra dezvoltării economice și a menținerii unor relații de cooperare între aparatul guvernamental și societate.

Deși ne aflăm la aproape 20 de ani de exercițiu democratic în România, din programele partidelor se poate observa că există relativ puține referiri în ceea ce privește transparența și consultarea cu ONG-urile privind problemele de mediu. De cele mai multe ori parteneriatul sau colaborarea cu ONG-urile este percepută doar ca un plus de imagine și/sau credibilitate și nicidecum ca un schimb de experiență real sau un aport din partea organizațiilor la actul legislativ. În afară de două partide care menționează o singură dată în programul lor cuvântul “transparență”, în celelalte programe termenul nu se regăsește.

Acesta este un lucru îngrijorător pentru societatea civilă având în vedere că, deși legiferate, aceste drepturi sunt încălcate sau consultările sunt superficiale, fiind realizate pentru a urma litera legii, dar nu și spiritul acesteia. Organizațiile neguvernamentale nu sunt considerate un partener de dialog social sau civic așa cum se întâmplă în Uniunea Europeană. Un exemplu îl constituie chiar lipsa ONG-urilor din Consiliul Economic și Social din România, deși au fost organizate alegeri pentru reprezentanți, cu fonduri alocate chiar de Guvern.

Din nou, unul dintre partidele analizate nu include sub nici o formă prevederi despre transparență și consultare în propriul program politic.

PNL

- Realizarea unor parteneriate care să vizeze implicarea autorităților locale și ale ONG-urilor în procesul de conștientizare și instruire a cetățenilor cu privire la siturile cuprinse în rețeaua Natura 2000, cu scopul de a desfășura activități economice fără a aduce prejudicii factorilor de mediu;
- Înființarea la nivel local a unor echipe de supraveghere mixte (personal silvic, jandarmi, reprezentanți ai ONG-urilor) pentru supravegherea și controlul ocoalelor silvice și a pădurilor neadministrate;
- Menținerea unei colaborări strânse cu organizațiile non-guvernamentale, premiera anuală a celor mai active organizații pe mediu pentru a încuraja și a sprijini acțiuni în scopul protecției mediului înconjurător.

PD-L

- Implicarea partenerilor sociali în elaborarea reglementărilor și procesul de luare a deciziilor în domeniul protecției mediului;

UDMR

- Asigurarea transparenței instituțiilor de mediu;
- Fondul pentru Mediu trebuie să asigure un suport real și la îndemână pentru micii întreprinzători, autorități locale și organizații neguvernamentale în vederea realizării diferitelor investiții și programe de mediu;
- Participarea comunităților locale și a organizațiilor neguvernamentale la procesul de decizie privind protecția mediului.

PV

- Implicarea activă a cetățenilor în luarea deciziilor la nivel local;
- Creșterea rolului cetățenilor în luarea deciziilor la nivelul comunităților, astfel încât să asigurăm o mai bună transparență a politicilor administrațiilor locale.

PER

- Presiuni asupra autorităților și agenților economici, prin acțiuni proprii de voluntariat, prin campanii eficiente de comunicare pentru schimbarea comportamentului, adresate cetățenilor, cu ajutorul organizațiilor nonguvernamentale.

Tabelul privind conținutul programelor politice referitor la componenta de mediu

Legenda:

= aspectele analizate sunt abordate în mod convingător în programul electoral al partidului

= programul electoral promovează prevederi contrare aspectelor analizate

= programul electoral abordează aspectele respective într-o manieră prea generală sau parțial

= programul electoral nu abordează deloc acest aspect

	Capitol/Aspecte analizate	Alianța PSD+PC	PNL	PD-L	UDMR	PER	PV	PNG-CD
1.	Energie și schimbări climatice							
	Promovarea producției de energie din surse regenerabile	😊	😊	😊	😞	😐	😐	⚠️
	Promovarea echipamentelor pentru utilizarea surselor regenerabile de energie la nivelul gospodăriilor	😊	😊	😊	😞	😊	😊	⚠️
	Limitarea investițiilor în energia hidro mare	😞	😞	😞	😞	😞	😞	⚠️
	Încurajarea inițiativelor legate de eficiența energetică	😊	😊	😊	😞	😐	😊	⚠️
	Planificarea construcției de noi unități de producere a energiei nucleare	😞	😞	😞	⚠️	😞	⚠️	⚠️
	Măsuri de reducere a emisiilor de gaze cu efect de sera	😊	😊	😐	😐	😊	⚠️	⚠️
2.	Transport							
	Dezvoltarea/modernizarea sistemului de cale ferată	😊	😊	😊	⚠️	😊	😊	⚠️
	Pregătirea infrastructurii pentru transport intermodal	⚠️	😊	😊	⚠️	😐	⚠️	⚠️
	Încurajarea utilizării transportului public și a bicicletei	⚠️	😊	😐	⚠️	😊	😊	⚠️
	Reducerea poluării provenite de la automobile (emisii, zgomot)	⚠️	😊	😐	⚠️	😊	😊	⚠️
3.	Biodiversitate							
	Promovarea de norme legislative care să respecte prevederile europene privind conservarea biodiversității	⚠️	😊	😊	😊	😊	😐	⚠️
	Crearea/promovarea unei strategii pentru conservarea biodiversității în România	⚠️	😞	😞	😞	😞	😞	😐
	Realizarea procedurilor adecvate de evaluare a impactului asupra mediului pentru dezvoltarea și implementarea proiectelor în sau lângă ariile protejate	⚠️	😞	😞	😞	😞	😞	⚠️
	Susținerea unei activități reale și corespunzătoare a Agenției Naționale pentru Ariile Protejate	⚠️	😞	😐	😐	😞	😞	⚠️
	Asigurarea participării publicului la luarea deciziilor la nivel legislativ și a posibilității societății civile de a	⚠️	😞	😞	😞	😞	😞	⚠️

	Capitol/Aspecte analizate	Alianța PSD+PC	PNL	PD-L	UDMR	PER	PV	PNG-CD
	impulsiona luarea deciziilor							
	Crearea de noi arii protejate	⚠	⚠	☹	😊	😊	☹	⚠
	Promovarea ecoturismului în siturile Natura 2000, respectând principiile dezvoltării durabile	⚠	☹	😊	😊	☹	☹	⚠
4.	Gestionarea deșeurilor							
	Reducerea producerii de deșeuri	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠
	Crearea de sisteme de colectare selectivă	⚠	😊	😊	☹	☹	😊	😊
	Prevederi pentru înăsprirea transportului deșeurilor	⚠	⚠	⚠	😊	⚠	⚠	⚠
	Prevederi privind reutilizarea materialelor	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠
	Monitorizarea reală a rezultatelor colectării selective (cantitățile de deșeuri colectate selectiv)	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠
	Stabilirea de soluții pentru reducerea impactului asupra mediului al gropilor de gunoi neconforme, care vor fi închise	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠
	Soluții pentru depozitarea/valorificarea/neutralizarea deșeurilor industriale periculoase (industriale și nucleare)	⚠	☹	⚠	⚠	☹	⚠	⚠
	Realizarea de sisteme de salubritate pentru localitățile mici	⚠	☹	😊	☹	⚠	⚠	😊
	Încurajarea valorificării deșeurilor electronice și electrocasnice și a bateriilor/acumulatorilor	⚠	☹	😊	😊	⚠	⚠	⚠
	Creșterea/extinderea sistemelor de colectare selectivă și reciclare a deșeurilor	⚠	😊	😊	😊	⚠	😊	😊
	Campanii pentru conștientizarea populației privind colectarea selectivă, reciclarea și reducerea cantităților de deșeuri produse în gospodării	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠
5.	Agricultură și păduri							
	Promovarea metodelor de producție ecologice și prietenoase cu mediul	😊	😊	😊	😊	😊	😊	😊
	Susținerea micilor ferme familiale	⚠	⚠	⚠	☹	⚠	😊	⚠
	Susținerea pieței produselor autohtone prin descurajarea importurilor și eliminarea intermediarilor în lanțul alimentară intern	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠
	Opoziția față de abuzul de tehnologie industrială (metode de producție intensive)	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠
	Limitarea producției industriale de biocombustibili	⚠	☹	⚠	⚠	⚠	⚠	⚠
	Interzicerea eliberării în mediu a organismelor modificate genetic	⚠	😊	☹	⚠	😊	⚠	⚠

	Alianța PSD+PC	PNL	PD-L	UDMR	PER	PV	PNG-CD
Oprirea defrișărilor							
Împăduriri							
Limitarea și controlul strict al vânătorii și pescuitului industrial							
Profesionalizarea/specializarea angajaților din instituțiile de control (ex. Garda de Mediu)							
Interzicerea activităților de exploatare în vecinătatea și în ariile protejate (tăieri de pădure, pescuit, vânătoare, cultivare/testarea OMG-urilor)							
6. Protecția solului							
Identificarea de măsuri concrete privind creșterea calității solurilor							
Reducerea impactului agriculturii intensive asupra solurilor							
Încurajarea cercetării în domeniu							
Implementarea de măsuri concrete pentru solurile afectate de industrie (minieră, energetică, etc.)							
Monitorizarea calității solurilor							
7. Managementul apelor							
Respectarea principiilor Directivei Cadru Apă în planificarea și realizarea amenajării bazinelor hidrografice (privind în special crearea sau conservarea zonelor umede și protejarea siturilor Natura 2000)							
Crearea infrastructurii care să permită accesul populației la apă potabilă și canalizare							
Crearea infrastructurii pentru stații de epurare a apelor uzate							
Prevenirea dezastrelor prin reducerea vulnerabilității comunităților (incluzând crearea hărților de risc actualizate)							
8. Dezvoltare durabilă							
9. Educație și cercetare în domeniul mediului							
Realizarea de campanii de conștientizare și implicare a cetățenilor cu privire la <u>sectoare specifice de mediu</u>							
Stimularea cercetării în domenii legate de protecția mediului							
Introducerea unei curricule obligatorii referitoare la protecția mediului și dezvoltare durabilă în programa școlară din învățământul preuniversitar							

	Capitol/Aspecte analizate	Alianța PSD+PC	PNL	PD-L	UDMR	PER	PV	PNG-CD
	Încurajarea dezvoltării de programe universitare axate pe protecția mediului în domenii cu impact asupra acestuia (de exemplu arhitectură, construcții, energetică, management, comerț etc.)							
10.	Turism							
	Analiza pe baze realiste a tendințelor pieței turiștilor români și de incoming							
	Poziționarea României pe piața europeană de turism prin promovarea punctelor unice de atracție (Unique selling proposition)							
	Realizarea unei politici coerente de sprijinire a sectorului mic din sfera turismului (zone rurale)							
	Integrarea ariilor protejate în dezvoltarea regională pe principii durabile, bazată pe produse turistice la scară mică, oferite de localnici							
	Dezvoltarea de branduri regionale susținute de produse de calitate							
	Simplificarea normelor legislative pentru demararea și administrarea unei mici afaceri în turism							
	Echivalarea turismului de in-coming cu activitatea de export în scutirile de taxe							
	Integrarea tendințelor internaționale și a principiilor actuale de dezvoltare durabilă în turism în planurile regionale de dezvoltare a turismului							
11.	Urbanism și spații verzi							
	Stabilirea unor ținte specifice de creștere a suprafeței spațiilor verzi conform legislației românești și standardelor europene							
	Măsuri de conservare a suprafețelor de spațiu verde existente							
	Soluții concrete pentru crearea unor noi suprafețe							
	Soluții pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor							
	Standarde privind utilizarea surselor regenerabile de energie pentru clădirile noi							
	Amendarea Legii nr. 350/2001 care permite aprobarea de către administrațiile publice locale a Planurilor de Urbanism Zonal derogatorii							
	Respectarea legislației privind crearea Registrului Spațiilor Verzi Urbane (Legea nr. 24/2007 privind reglementarea și administrarea							

	Capitol/Aspecte analizate	Alianța PSD+PC	PNL	PD-L	UDMR	PER	PV	PNG-CD
	spațiilor verzi în zonele urbane)							
12.	Transparență și cooperare/colaborare cu ONG-urile							
	Asigurarea accesului la informație și a transparenței decizionale							
	Colaborarea cu societatea civilă	